

Ansiokas kirjastotyö palkittiin – Reijo Sarmajasta tuli Eidoksen viides kunniajäsen

Posted on [18.12.2012](#) by [Eeva-Liisa Viitala](#)
[2](#)

Taidehistorian opiskelijoiden ainejärjestö Eidos ry valitsi nykyään Helsingin yliopiston kirjaston pääkirjastossa, Hankinta- ja metadatatapalveluissa työskentelevän kirjastosihteeri Reijo Sarmajan viidenneksi kunniajäsenekseen. Reijo Sarmaja jatkoi 31 vuotta sitten alkanutta kirjastouraansa vuoden 1998 aprillipäivänä silloisessa Taidehistorian laitoksen kirjastossa, jonka toiminta päättyi vapun aattona vuonna 2012.

Helsingin yliopiston muutosten vuodet: taidehistorian oppiaine ja kirjastot

Elokuun 1. päivänä 1998 Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan Taidehistorian laitos muuttui osaksi Taiteiden tutkimuksen laitosta. Vuoden 2010 alussa, yliopistouudistuksen toteuduttua, se tuli osaksi entistä suurempaa kokonaisuutta: Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitosta.

Vuoden 2009 loppuun mennessä oli myös saatu valmiiksi Helsingin yliopiston kirjastotoimen rakenteellinen uudistus, joka merkitsi Helsingin yliopiston kirjasto –nimisen erillislaitoksen syntyä Kansalliskirjaston rinnalle. Vuoden 2010 alussa siihen asti tiedekuntien alaisina tai erillislaitoksina toimineet yliopiston kirjastot olivat nyt yksi kirjasto, joka toimii neljällä kampuksella ja verkossa.

Humanistisen tiedekunnan kirjaston monet toimipaikat muodostivat Keskustakampuksen kirjaston. Kesällä 2012 se siirtyi toiminnoiltaan ja kokoelmiltaan yhdistyneenä Helsingin yliopiston pääkirjastoon Kaisa-taloon. Tämä vaihe päätti Reijo Sarmajan työskentelyn kampuskirjastossa, joiden pääasiallisena tehtävänä on keskittyä Helsingin yliopiston kirjaston tieteenalapalveluihin.

Pääkirjaston yhteiset palvelut, mm. aineistojen hankinta- ja metadata- eli luettelointityöt on organisoitu hyödyttämään koko kirjastoa. Mm. Reijo Sarmajan vahvan metadataosaamisen tuloksena humanistisen tiedekunnan opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden tarvitsema painettu aineisto tulee nyt luetteloiduksi ja tietokantoihin tallennetuksi.

”Tämän parempaa palautetta ei voi työstään koskaan saada”

Miten ja koska sait tiedon tulevasta huomionosoituksesta?

Reijo: ”Taidehistorian kirjastossa esimiehenäni toiminut **Virpi Huhtala** kertoi syyskuussa 2012 Eidoksen hallituksen jäsenten hänelle jättämästä kirjeestä. Kuori avattiin ja siitä paljastui ilmoitus minuun kohdistuneesta valinnasta ainejärjestön viidenneksi kunniajäseneksi. Sain tietää, että asia, josta ihan ensin iloitsimme Virpin kanssa, julkistetaan Eidoksen 50-vuotisjuhlissa kuukauden kuluttua. Tällainen valinta oli minulle tietenkin valtava yllätys.”

Millaisia tunteita ja ajatuksia sinussa heräsi?

”Tuntui siltä, että tämän parempaa palautetta ei voi työstään koskaan saada. Tunnustus tulee niiltä henkilöiltä, joita varten on työtään tehnyt. Lisäksi se tuntui myös kunnianosoitukselta tieteenalan oman lähikirjaston palveluille yleensä – vaikkakin jälkikäteen annettuna, kirjaston jo suljettua ovensa lopullisesti. Aiemmat Eidoksen kunniajäsenet ovat professoreita, tutkija ja kirjailija. Kun tulin valituksi tällaiseen seuraan, se tuntui samalta kuin minut olisi kutsuttu FIFAn gaalailtaan samaan pöytään **Lionel Messin** ja **Cristiano Ronaldon** kanssa!”

Kirjaston muisti

Eidos juhli 50-vuotista taivaltaan 20.10.2012 ravintola Kappelissa. Tilaisuudessa julkistettiin myös ainejärjestön historiikki. Haastattelijan tiedossa on, että Reijo on tunnettu ilmiömäisen hyvästä

muististaan, joka on kuin vuosilukujen mukaan huolellisesti järjestetty arkisto tai historiallinen kalenteri. Kysyttäessä Reijo palauttaa välittömästi mieleensä vaikkapa vuoden 1982 joulunpyhien säätiedot!

Eidoksen historiikista Reijo kertoi: ”Myös oma taidehistorian kirjaston vuosista kertova kirjoitukseni sisältyy siihen. Koska paikka on minulle tuttu omien taidehistorian opintojeni ajoilta ja lisäksi tulin työskennelleeksi kirjastossa kaiken kaikkiaan 14 vuotta, muistan asioita huomattavasti pitemmältä ajalta kuin esimerkiksi nykyiset opiskelijat.”

Historian huomassa

Alkuperäinen Taidehistorian laitos ja sen kirjasto sijaitsivat Helsingin yliopiston päärakennuksen ”vanhan puolen” kolmannen kerroksen päädyssä, Aleksanterinkadun puolella. Haastattelijan muistikuvien mukaan juuri näiden tilojen ei olisi voinut kuvitellakaan olevan muualla kuin tässä historiallisessa rakennuksessa. Kirjastoon tulijan mieli kohosi juhlavassa portaikossa ja antiikin veistosten luonnollisen kokoisten kipsijäljennösten reunustamalla käytävällä. Veistoksia oli myös itse kirjastossa, jossa oli tilaa yhteensä noin 400 m². Osa kokoelmien 950 hyllymetristä oli sijoitettu kolmeen ikkunattomaan varastotilaan, joihin asiakkailta oli vapaa pääsy.

Asiakaspalvelun ydin: tieteenalayhteistyö ja kirjastoammatillinen osaaminen

Millaista työskentely taidehistorian kirjastossa oli?

Reijo kertoi, että vakinaisia työntekijöitä oli kaksi. Aineiston valintaa ja hankintaa lukuun ottamatta hän teki kaikkia kirjastoammatillisia töitä. ”Koskaan ei voinut ajatella, että tuo työ ei kuulu minulle.” 2000-luvun alkuvuosina oli joskus apuna määräaikainen työllistämistuella palkattu henkilö. Asiakkaita kävi vilkkaina aikoina noin 2400 kuukaudessa. Suurin osa oli oman oppiaineen ihmisiä, eniten opiskelijoita ja heidän lisäksi henkilökuntaa, tutkijoita ja opettajia. Kirjaston käyttäjiin kuuluivat myös jatko-opiskelijat ja yliopiston ulkopuoliset, taidehistorian aiheista kiinnostuneet henkilöt.

”Miten taidehistorian alan osaamisestasi oli hyötyä asiakaspalvelussa?”

”Jo ihan alan perusteosten tunteminen oli tärkeää. Jos en olisi tiennyt mitään taidehistoriasta, asiakas olisi joutunut selittämään minulle suurin piirtein kuin lapselle, mitä hän haluaa. Asiakkaiden kanssa oli helppo päästä yhteisymmärrykseen ja vuorovaikutus toimi. Lisäksi etunani oli muistitieto, jota minulle oli kertynyt laitoksesta ja kirjastosta opiskelu- ja työvuosina. Työtehtävien moninaisuus ja monipuolisuus, etenkin luettelointi, sisällönkuvailu ja asiakaspalvelu, pitivät huolen siitä, että pysyi koko ajan selvillä, mitä aineistoa asiakkaat tarvitsevat.”

Reijo kertoi myös esimerkin siitä, miten tiedeyhteisössä mukana oleminen, esimerkiksi väitöstilaisuuksiin osallistuminen, auttoi erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa. Kerran hän oikaisi julkaisussa olleen väärän tiedon laudaturseminaarissa kuulemansa selityksen pohjalta. Vaikka painetussa sanassa ”tiedettiin”, että jostain aiheesta oli tulossa asiakkaan kysymä opinnäyte, Reijolla oli oikeampaa tietoa: luvassa olleen työn aihe olikin jossain vaiheessa muuttunut eikä haluttua opinnäytettä ollut olemassakaan.

Asiakkaan ja kirjastoammattilaisen vuorovaikutus tuottaa tulosta

Tiedonhaun ja –hallinnan sekä niihin liittyvien järjestelmien ja välineiden tuntemus on kirjastoammattilaisen osaamista, joka tieteenala-asiantuntemuksen lisäksi on hyvän asiakaspalvelun ydintä. Kokoelmien tuntemus luonnollisesti karttuu luetteloinnin ja tietokantojen ylläpidon kautta. Tähän liittyen Reijon tehtäviin on kuulunut – ja kuuluu vieläkin – taidehistorian alan kuukausittaisen uutuusluettelon tuottaminen. Taidehistorian kirjastossa Reijo päätehtäviensä ohella myös auttoi väittelijöitä mm. oikolukemalla väitöskirjojen lähdeluetteloita.

”Lähikirjaston toiminnassa oli tiivis yhteistyön tuntu”

Reijon mielestä taidehistorian kirjasto oli täydellinen oppimisympäristö. Tieteenalan erilaiset toimijat ja toiminnot kohtasivat samassa tilassa toisensa. Aineiston lainausoikeudet olivat aikaisemmin melko rajoitetut, vuosien myötä niitä väljennettiin ja lainattavaksi tuli entistä enemmän aineistoa. Atk-lainaus käynnistyi. Opiskelijat olivat kautta vuosien ahkeria kirjastossa lukijoita. ”Oli tiivis yhteistyön tuntu. Opiskelijat jakoivat tietoa toinen toisilleen, sitä ei pantattu itselle. Taidehistoria oli oikein tunnettu tästä ja ilmiötä on muiden aineiden piiristä ihmetelty.”

Yhteistyötä syntyi näinkin: Reijo oli koonnut asiakkaalle aineistoviitteitä Helka-haulla. Kopiokoneella ollut professori kuuli heidän keskustelunsa. Aivan muutta mutkitta hän katsoi listattuja kirjoja ja valitsi asiakkaalle parhaat juuri tähän tiedon tarpeeseen.

Uudenlaisia palvelumuotoja etsimässä

Keskustelumme siirtyi taidehistorioitsijoille ja taiteen tutkijoille tärkeisiin kuviin. Taidehistorian kirjaston yhteydessä oli kuvakeskus. ”Kuvat ovat taidehistorioitsijoille yhtä tärkeitä kuin nuotit musiikkitieteilijöille”, Reijo totesi. Kaisa-talon monitieteellisessä kirjastossa kuvakokoelmia ei enää ole, mikä on iso puute alan tutkijapalvelujen kannalta. Tässä vaiheessa halusin haastaa Reijon miettimään ison yhdistetyn, monitieteisen kirjaston etuja verrattuna edellä kuvattuihin yhden tieteenalan kirjaston palveluihin. Lähtökohtani oli, että nyt tutkijapalveluja pystyttäisiin suunnittelemaan ja toteuttamaan esimerkiksi mittavina hankkeina monitieteenalaista ja –ammattillista synergiaa hyödyntäen. Isossa kirjastossa olisi pientä paikallista kirjastoa enemmän voimaa, näkyvyyttä ja osaamista. Reijo oli epäileväinen. ”Kohtaavatko palvelut ja tutkijat oikeasti toisensa?”, hän kysyi.

Kehitys on vienyt siihen suuntaan, että paikallisia lähipalveluja ei kannata ylläpitää – yhdistyminen ja yhdistäminen ovat tätä päivää. Monitieteisen kirjaston eduista Reijo ei vielä ollut vakuuttunut. Toisaalta hänen kiinteät yhteytensä tiedeyhteisöön ovat vaihtuneet ison kirjaston työprosesseihin ja mukana olemiseen niiden kehittämisessä. Asiakaspalvelua sekin, mutta aivan eri tavalla kuin ennen: välitön kontakti omiksi koettuihin asiakkaisiin puuttuu. Reijo arveli, että tehtävien muuttuminen ja fyysinen etäisyys tiedeyhteisöön saattaa hänen kohdallaan johtaa myös monipuolisten taidehistorian alan kontaktien ja tapahtumien seuraamisen vähenemiseen.

Mennyt on huomaamattomasti läsnä

Keskustelu Reijon kanssa oli ajatuksia herättävä ja sai miettimään aikamme avainsanaa: kehitystä. Historian tuntijan juurevuudella Reijo uskoo hyvin yksinkertaisiin arvoihin eikä juokse uutuuksien perässä. Johdonmukaisuus ja luottamus, jolla Reijo puhui omasta yhteistyöstään taidehistorian alan kirjastoasiakkaiden kanssa ei voinut olla vakuuttamatta kuulijaa – provosointipyrkimyksistäni huolimatta. Niitä olivat esimerkiksi yritykseni loihittua esiin tieteidenvälisyyden, globaalien tietovarantojen ja palvelujen tuotteistamisen lupaavia näkymiä.

Hylkäämmekö eteenpäin kiiruhtaessamme liian nopeasti vanhan ja hyväksi koetun löytääksemme sen taas joskus uudelleen? On tärkeää, että emme unohda. On tärkeää, että on ihmisiä, jotka muistavat ja muistuttavat, kertovat tarinan: nämä ovat muistojani, kokemuksiani, näin oli hyvin. Historian tutkimus antaa yksittäisten ihmisten tarinoille laajan näkökulman. Kirjastot ja niiden palvelut muuttuvat, mutta muistiorganisaatioina ne säilyttävät historian ja mahdollistavat uudelleen arvioinnit – sitten kun on niiden aika.

Teksti

Eeva-Liisa Viitala

tiedottaja

Hallinto- ja kehittämispalvelut

Helsingin yliopiston kirjasto

Haastateltava ja haastattelija ovat tunteneet toisensa kirjastokollegoina vuodesta 1987.

Kuvat

Eidos ry:n juhlasta: ***Titus Verhe***

Kirjastokuvat: ***Reijo Sarmaja***